ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»

Факультет географії, історії та туризму
Кафедра історії, теорії держави і права та філософії

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Голова Приймальної комісії
Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука
_____ Віталій ДЕМ'ЯНЧУК
від 27 травня 2026 року

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

для громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства,
при вступі на навчання для здобуття ступеня **магістра**
(для вступу на основі ступеня бакалавра, магістра,
здобутого за іншою спеціальністю (напрямом підготовки)

Галузь знань: **А1 Освіта**

Спеціальність: **А4.07 Середня освіта (Географія)**

Рівне - 2026

Програма обговорена та узгоджена на засіданні кафедри географії і туризму
Протокол № 10 від "02" 06 2026 року

Завідувач кафедри Андрій ЛЕВДЕР

Програма розглянута та схвалена на засіданні Приймальної комісії Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (Протокол № 4 від 27 травня 2026 року).

Відповідальний секретар Сергій БЛИЗНЮК

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного фахового випробування на спеціальність А4.07 Середня освіта (Географія) в галузі знань А1 Освіта/Педагогіка для здобуття ступеня вищої освіти магістр на основі НРК6 та НРК7 містить основні й найважливіші теми теоретичної та практичної підготовки з географії, питання з методики навчання географії, що базується на компетентнісному підході до географічної освіти здобувачів, з урахуванням фахових компетентностей та програмних результатів навчання зі спеціальності А4.07 Середня освіта (Географія), які формуються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти та за спорідненими спеціальностями.

Мета вступного фахового іспиту полягає у з'ясуванні рівня теоретичних знань та практичних навичок вступника, визначення рівня готовності до навчання для здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти із предметної спеціальності А4.07 Середня освіта (Географія) освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія)».

Програму вступного фахового іспиту складено на основі наступних нормативно-правових документів:

1. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Географія та біологія)» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю А4.07 Середня освіта (Географія).
2. Положення про приймальну комісію Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Затверджено та введено в дію наказом ректора.

Результати фахового іспиту використовуватимуться під час формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників у межах ліцензованого обсягу.

Програма вступного фахового випробування охоплює теми з методики навчання географії та професійно-орієнтованих освітніх компонентів географічного спрямування. Серед таких освітніх компонентів варто зазначити: методика навчання географії, загальне землезнавство, картографія з основами топографії, географію материків і океанів, фізична географія України, географія населення з основами демографії, економічна і соціальна географія України, регіональна економічна і соціальна географію.

Фаховий іспит проводиться у формі письмових або онлайн тестів із використанням платформи дистанційного навчання MOODLE.

2.ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННННЯ

(НАЗВА ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ, ТЕМ)

2.1. Методика навчання географії

Зміст освітнього компонентна розкривається в темах:

Методика навчання географії. Об’єкт, предмет та завдання. Структура методики навчання. Загальна та окремі методики. Вплив географічної науки на розвиток методики навчання географії. Зв’язок методики навчання географії з педагогікою, психологією, віковою фізіологією та географією.

Методи науково-педагогічних досліджень у шкільній географії та методиці навчання. Педагогічний експеримент. Розвиток шкільної географії та методики викладання. Сучасні проблеми методики навчання географії: фундаменталізація і гуманізація, організація неперервної та ступеневої географічної освіти; пошук інноваційних методів, засобів та організаційних форм навчання; інформатизація навчального процесу; активізація пізнавальної діяльності та творчості учнів; розробка індивідуальних освітніх траєкторій тощо.

Засоби навчання географії. Поняття про засоби навчання. Суть і функції засобів навчання географії. Сучасна класифікація. Поєднання різних засобів навчання на уроках географії. Географічна карта як джерело знань.

Наочні засоби навчання. Сучасна класифікація навчально-наочних посібників з географії. Натуральні навчально-наочні посібники. Зображувальні навчально-наочні посібники (таблиці, схеми, діаграми, опорні конспекти, портрети, фотознімки, моделі, муляжі, дидактичні картки). Методика їх використання. Екранні посібники. Функції навчально-наочних посібників, та методика їх використання.

Комп’ютеризація навчання. Створення навчальних комп’ютерних програм. Врахування при складанні навчаючої програми вікових особливостей учнів. Організація роботи учнів з друкованими посібниками (підручники, хрестоматії, робочі зошити, довідники та ін.). Комплексне використання засобів навчання географії. Загальна характеристика навчально-матеріальної бази з географії. Кабінет географії. Вимоги до приміщення географічного кабінету. Система дидактичних засобів з географії. Комплексне використання їх на уроках.

Методи навчання географії. Проблема методів навчання у дидактиці та методиці викладання географії. Характеристика методів за рівнем організації навчально-пізнавальної діяльності учнів. Проблемне навчання географії.

Класифікація методів навчання географії за джерелом знань (словесні, наочні, практичні) та за ступенем пізнавальної самостійності (ілюстративно-репродуктивні, частково-пошукові, дослідницькі).

Словесні методи навчання географії: пояснення, розповідь (наукова, науково-популярна, описова, художня), бесіда (за призначенням – вступна, бесіда-повідомлення, бесіда-повторення, контрольна; за характером діяльності – репродуктивна, евристична), лекція, робота з підручником, складання схем, діаграм, графіків за текстом підручника); підготовка відповідей на запитання,

подані після тексту), робота з науково-популярною літературою (підготовка доповідей, рефератів) тощо.

Наочні методи навчання географії: ілюстрування (натуральні об’єкти, образотворчі засоби наочності), демонстрування (приладів, дослідів, результатів спостереження, аудіовізуальних засобів наочності тощо), самостійне спостереження.

Практичні методи навчання географії: вправи, практичні роботи, дослідницькі практикуми, міні-проекти.

Методи формування пізнавальних інтересів: дискусія, диспут, пізнавальні ігри, метод створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу, метод створення ситуації новизни навчального матеріалу, метод опори на життєвий досвід учнів, метод забезпечення успіху у навчанні.

Процес навчання географії. Навчання як двосторонній процес, формування знань: поняття, причинно-наслідкові зв'язки, закономірності уявлення, факти. Взаємозв’язок різних груп методів у процесі навчання географії.

Методичні прийоми як складова частина методу. Класифікація прийомів навчання. Відбір і поєднання методів і методичних прийомів при розв’язуванні конкретних навчально-виховних завдань. Принципи навчання географії. Виховний характер навчання. Краєзнавчий принцип навчання географії.

Різноманітність форм навчання географії. Поняття «форми навчальних занять» та «форми навчальної діяльності учнів». Різноманітність організаційних форм навчання в сучасній школі.

Урок – основна форма навчання географії. Основні вимоги до сучасного уроку географії: Типологія уроків. Планування навчальної роботи. Підготовка до уроку. План-конспект. Поурочне, тематичне і календарне планування. Система уроків з теми. Лекційно-семінарська система навчання у старшій школі. Особливості організації та проведення лекцій та семінарів з географії. Інші форми організації навчання: урок-залік, урок-конференція, урок-панорама, урок-рольова гра та інші.

Позаурочна робота учнів, особливості її проведення. Домашня робота учнів, її місце, види і значення в навчанні географії. Диференціація домашніх завдань. Дослідницькі практикуми, їх завдання й особливості організації для учнів різних вікових груп. Організація й проведення міні-проектів. Навчальні екскурсії з географії. Теоретична, практична і організаційна підготовка до екскурсій. Зміст, організація та методика проведення екскурсій в природу та на виробництво.

Позакласна робота з географії. Форми і види позакласної роботи. Індивідуальна, групова і масова робота, її значення, зміст, організація та методика проведення. Організація і методика проведення тематичних годин і масових заходів з географії. Тиждень географії. Географічні олімпіади. Туристсько-краєзнавча робота.

Діагностика навчальних досягнень учнів з географії. Контроль (перевірка, оцінка і облік) навчальних досягнень учнів – складові діагностування процесу навчання географії. Функції контролю: контролююча, освітня, діагностична, стимулююча, прогностична, управлінська, розвивальна, виховна.

2.2. Загальне землезнавство

Зміст освітнього компонентна розкривається в темах:

Будова Всесвіту і Сонячної системи. Всесвіт або Космос. Форми існування матерії. Космічні системи і тіла, їх взаємодія. Ієрархія будови Космосу. Метагалактика. Галактика. Сонячна система. Сонце. Сонячне випромінювання. Сонячний вітер. Планети Сонячної системи. Моделі будови Всесвіту. Матерія і енергія, її поширення та засвоєння на поверхні Землі. Процес фотосинтезу.

Земля – планета Сонячної системи. Розміри Землі. Рух Землі навколо Сонця та його наслідки. Рік сонячний та календарний. Афелій. Перигелій. Зміна пір року. Дні рівнодення та сонцестояння. Протяжність дня і ночі. Теплові пояси та пояси освітленості.

Обертання Землі навколо своєї осі. Наслідки обертання. Докази обертання. Кутова і лінійна швидкість обертання. Сила Коріоліуса. Доба. Зміна дня і ночі. Часові пояси. Час місцевий, поясний.

Гравітаційне поле Землі і земний магнетизм. Сила тяжіння, її роль. Поле сили тяжіння. Магнітосфера Землі. Магнітні полюси, магнітні аномалії. Вплив сонячного віту на магнітосферу.

Внутрішня будова Землі. Склад, маса, щільність, густина, температура. Методи вивчення.

Геохронологія. Етапи розвитку Землі. Геохронологія. Вік Землі і земної кори, методи вивчення.

Атмосфера. Склад та будова атмосфери. Походження. Взаємодія з іншими оболонками.

Сонячна радіація і радіаційний баланс. Розподіл сонячної радіації по широтах. Зміна радіації в атмосфері. Альбедо. Радіаційний баланс. Розподіл температури по земній поверхні. Карти ізомери. Теплові пояси.

Вода в атмосфері. Вода в атмосфері, форми і кількість. Характеристика вологості повітря. Випаровування та випаровуваність. Розподіл вологості повітря по зонах. Конденсація та сублімація. Роса, іній, ожеледь, тумани, хмари. Класифікація хмар, хмарність. Атмосферні опади: різновиди, умови, випаровування, інтенсивність. Сніговий покрив. Розподіл опадів по земній поверхні. Атмосферне зволоження. Коефіцієнт зволоження. Атмосферний тиск: одиниці і методи виміру. Зміна тиску з висотою. Ізомери. Вітер: характеристика вітрів, швидкість, сила.

Повітряні маси. Повітряні маси: формування, теплі і холодні. Атмосферні фронти, міграція фронтів. Циклони і антициклони: утворення, стадії розвитку, розміри, швидкість, поширення. Загальна циркуляція атмосфери. Планетарна система переносу шарів атмосфери. Вихри. Панівні там місцеві вітри. Погода: елементи погоди, класифікація, ознаки. Служба погоди. Пронози.

Гідросфера. Походження природних вод. Формування і еволюція гідросфери. Властивості води. Об’єм структура гідросфери. Кругообіг води. Світовий водний баланс.

Світовий океан. Світовий океан: структура, причини коливань поверхні, солоність води. Густина та інші властивості. Тепловий режим океанів та морів.

Лід в океанах. Хвилі: причини виникнення, характеристика. Припливи і відпливи: утворюючі сили. Течії: походження, класифікація. Природні ресурси Світового океану. Їх використання.

Води суші. Поверхневі та підземні води. Стік води з суші. Водний баланс. Підземні води. Їх класифікація та характеристика. Раціональне використання. Ріки. Річкові системи. Їх типи. Річкові басейни. Вододіли, швидкість течії у річках. Живлення та режими рік. Поверхневий стік, його характеристика. Використання та охорона рік. Озера. Походження та класифікація. Водний баланс та режим озер. Використання та охорона. Водосховища. Болота: утворення та режими. Типи боліт. Роль боліт. Використання та охорона. Льодовики: умови виникнення та розвитку. Сучасні зледеніння. Типи та рух льодовиків.

Літосфера. Сучасні уявлення про літосферну оболонку. Рельєфоутворення: джерела енергії, роль сили тяжіння, вплив Космосу, діяльність людини.

Ендогенні та екзогенні фактори та їх вплив на процеси рельєфотворення. Процеси рельєфоутворення: ендогенний, екзогенний, рівні денудації, схилові процеси. Фактори рельєфоутворення.

Планетарний рельєф Землі. Головін типи морфоструктури: рівнини, гори. Класифікація гір. Морфоскульптура. Флювіальний рельєф. Рельєф берегів та дна океанів.

Біосфера. Жива речовина у географічній оболонці. Роль живої речовини у розвитку атмосфери, гідросфери, літосфери. Вчення про біосферу.

Біологічний кругообіг речовини і енергії в географічній оболонці.

Біологічний кругообіг речовини і енергії. Рослини, тварини, мікроорганізми. Ґрунти.

Властивості географічної оболонки. Географічна оболонка. Межі географічної оболонки. Кругообіг речовини і енергії. Закономірності будови та диференціація оболонки. Фізико-географічне районування. Ландшафт.

Географічне середовище та суспільство. Роль географічного середовища у розвитку суспільства. Значення середовища для виробництва. Зміни природних комплексів.

2.3. Картографія з основами топографії

Зміст освітнього компонентна розкривається в темах:

Предмет картографії, топографії, цифрової картографії. Предмет картографії і топографії, їх взаємозв’язок. Карти, плани. Класифікація карт та атласів, їх призначення. Системи координат в картографії і топографії. Форма і розміри Землі. Географічні координати. Плоскі прямокутні координати Гауса-Крюгера. Системи висот. Азимути і дирекційні кути

Рішення задач по топографічній карті. Вимірювання віддалей. Поперечний масштаб. Курвіметр. Визначення прямокутних та географічних координат точки. Нанесення точки на карту за її координатами. Визначення дирекційних кутів та азимутів. Визначення ухилів. Побудова профілів. Визначення площ ділянок. Планіметр.

Топографічне знімання місцевості. Методи наземного топографічного знімання: теодолітне, тахеометричне, мензульне, окомірне. Вимірювання горизонтальних кутів. Теодоліти, їх будова. Вимірювання довжин ліній. Стрічка, світловіддалемір. Створення знімальної мережі. Прокладання теодолітних ходів. Обчислення координат точок теодолітного ходу. Способи знімання контурів Побудова плану топографічного знімання.

Орієнтування на місцевості. Орієнтування за компасом. Орієнтування за небесними світилами, за природними прикметами. Орієнтування за допомогою карти.

Загальні відомості з математичної картографії. Математична основа карт. Геодезична основа карт. Картографічні проекції, спотворення проекцій. Класифікація проекцій.

Технології створення карт. Аерофотознімання. Дистанційне зондування Землі. Створення цифрових карт місцевості (ЦКМ) з графічних оригіналів. Наземне знімання. Технічні засоби реалізації технологій

Особливості створення тематичних карт. Значення тематичних карт в науці і практиці. Зміст тематичних карт. Особливості формування легенди тематичної карти. Способи картографічного зображення: знаків, лінійних знаків, ізоліній, якісного фону, ареалів, точковий, діаграм.

Картографічна генералізація. Суть генералізації та її фактори. Види генералізації. Оцінка точності генералізації

Складання та видання карт. Принципи складання карт. Розробка програми карти. Підготовка карт до видання. Редагування карт. Коректура. Видання карт.

2.4. Географія материків і океанів

Зміст освітнього компонентна розкривається в темах:

Предмет і завдання курсу «Географія материків і океанів». Основні риси будови поверхні земної кулі в її розвитку. Загальна порівняльна характеристика материків. Основні принципи фізико-географічного районування материків.

Євразія. Геологічна історія формування материка та його геологічна будова. Рельєф Євразії, будова та основні чинники його формування. Загальна характеристика клімату, ґрунтового і рослинного покриву. Фізико-географічне районування.

Європа – частина Євразії**.** Геологічна історія формування Європи, її геологічна будова і корисні копалини. Рельєф Європи, історія його формування і основні чинники формування. Клімат Європи, основні чинники його формування. Внутрішні води Європи, сучасне зледеніння. Ґрунтовий і рослинний покрив Європи, її тваринний світ.

Регіональне фізико-географічне районування Європи (Шпіцберген, Ісландія, Феноскандія, Середньоєвропейська рівнина, Британські острови, Герцинська Європа, Альпійська Європа, Європейське Середземномор’я, Східноєвропейська рівнина, Карпати, Кримські гори). Антропогенна змінність ландшафтів. Охорона природи. Заповідники.

Азія. Геологічна історія формування, геологічна будова і корисні копалини. Рельєф, історія основні чинники його формування. Клімат Азії, основні чинники його формування. Ґрунтовий і рослинний покрив Азії. Тваринний світ. Фізико-географічне районування Азії: Уральські гори, Західно-Сибірська низовина, Східно-Сибірське плоскогір'я, Саяни, Алтай, гори Забайкалля і Північно-Східної Азії, Камчатка і Курильські острови, Східна Азія, Центральна Азія, Казахський дрібносопковик, Туранська низовина, Памір, Тянь-Шань, Центральна Азія, Передньоазіатські нагір'я, Південно-Східна Азія, Південна Азія, Південно-Східна Азія. Природні ресурси. Антропогенна змінність ландшафтів. Охорона природи. Заповідники.

Північна Америка та її місце в географічні оболонці. Відкриття та дослідження Північної Америки. Геологічна історія формування материка. Геологічна будова і корисні копалини. Основні етапи формування природи материка. Рельєф материка, етапи і чинники його формування. Клімат материку та основні чинники його формування. Внутрішні води та сучасне зледеніння материка. Ґрунтовий і рослинний покрив. Тваринний світ материка.

Фізико-географічне районування Північної Америки: Позакордельєрний Схід, Гренландія, Канадський Арктичний архіпелаг, Лавренкійська височина, Центральні рівнини, Великі рівнини, Аппалачі, Берегові (Примексіканська і Приатлантична) низовини. Кордільєрний Захід: Кордельєри Аляски, Канадські Кордільєри, Південні Кордельєри, Мексиканське нагір'я, Центральна Америка. Природні ресурси. Антропогенна зміненість ландшафтів. Охорона природи. Заповідники.

Африка. Місце материка Африка в географічній оболонці. Географічне положення материка. Географічні відкриття і дослідження Африки. Основні етапи формування материка. Геологічна історія формування материка. Геологічна будова і корисні копалини. Рельєф материка, основні етапи і чинники його формування. Клімат і основні чинники його формування. Внутрішні води. Характеристика річок і озер. Ґрунти і рослинність Африки та її тваринний світ. Географічні пояси і природні зони.

Регіональне фізико-географічне районування Африки: фізико-географічна країна Атлаських гір, Сахара, Судано-Гвінейська країна, фізико-географічна країна Південна Африка, Ефіопо-Сомалійська, Східна Африка. Оцінка природних ресурсів. Антропогенна зміненість ландшафтів. Охорона природи.

Південна Америка та її місце в географічній оболонці. Географічне положення материка. Геологічна історія формування материка та його геологічна будова. Корисні копалини. Рельєф, етапи і чинники його формування. Клімат Південної Америки, основні чинники його формування. Внутрішні води. Характеристика основних річок. Зональні структури материка. Ґрунтовий покрив. Рослинний і тваринний світ материка. Флористичне, фауністичне та зональне районування материка.

Регіональне районування материка Південна Америка: фізико-географічна країна Льянос Оріноко, Гвіанське плоскогір'я, Низовини Амазонки, Бразилійське плоскогір'я, Внутрішні рівнини, Передкордельєри, Пампійські с'єри, фізико-географічна країна Північні Анди, Центральні Анди, Субтропічні (Чілійсько-

Аргентинські) Анди, Патагонські Анди. Оцінка природних ресурсів. Антропогенна змінність ландшафтів. Охорона природи. Заповідники.

Австралія та її місце в географічній оболонці. Географічне положення материка. Історія відкриття та дослідження Австралії і Океанії. Основні геологічні етапи формування Австралії. Геологічна будова і корисні копалини. Рельєф, основні етапи і чинники його формування. Клімат і внутрішні води Австралії. Характеристика основних річок та озер. Підземні води. Ґрунтовий покрив Австралії і його структура. Рослинний і тваринний світ. Фауністичне районування Австралії.

Фізико-географічне районування Австралії: фізико-географічна країна Західно-Австралійстке плоскогір'я, Центральна низовина, Східно-Австралійські гори, Океанія (Меланезія, Полінезія, Мікронезія). Оцінка природних ресурсів. Антропогенна зміненість ландшафтів. Охорона природи. Заповідники.

Антарктида. Географічне положення материка, історія його відкриття та дослідження. Основні етапи формування природи Антарктиди. Тектонічні структури і корисні копалини. Гляціоморфологія материка. Клімат і води материка. Ґрунти і рослинність, тваринний світ. Зональні структури материка. Географічні пояси і природні зони Антарктиди.

Предмет і задачі географії океанів, її зв'язок з загальною фізичною географією та географією материків, океанологією. Поняття «Світовий океан». Основні риси рельєфу і геологічної структури дна Світового океану. Типи земної кори в межах Світового океану. Планетарні морфоструктури дна: підводні окраїни материків (шельф, материковий схил, материкове підніжжя).

Планетарні морфоструктури дна: перехідні зони, або зони острівних дуг (котловини окраїнних і середземних морів, острівні дуги, глибоководні жолоби); серединноокеанічні хребти, їх рифтові і флангові зони, ложе океану. Геолого-геоморфологічні процеси, що формують рельєф дна океану. Води і клімат Світового океану. Властивості морської води. Динаміка морських вод. Особливості клімату.

Життя в океані. Основні компоненти біосфери. Розподіл життя в океані. Дія організмів на хімізм і на геологічні процеси. Біогеоценози і біогеографічні області у Світовому океані.

Донні відклади Світового океану. Надходження осадового матеріалу в океан і його класифікація за механічним складом. Донні відклади як середовище життєдіяльності морських організмів.

Основні риси природи Тихого океану. Найважливіші риси рельєфу і геологічної будови дна. Перехідні зони серединно-океанічні хребти і ложе. Гідрологія Тихого океану і кліматичні області. Особливості органічного світу. Фізико-географічне районування

Основні риси природи Індійського океану. Головні риси рельєфу і геологічної будови. Підводні околиці материків. Перехідні області. Особливості будови серединно-океанічних хребтів. Гідрологія і клімат Індійського океану. Донні відклади. Особливості органічного світу. Фізико-географічне районування.

Основні риси природи Атлантичного океану. Головні риси рельєфу і геологічної будови дна. Характеристики окраїн материків, перехідних областей.

Середземне море. Серединно-Антлантичний хребет. Гідрологічний і кліматичний режим Атлантичного океану. Органічний світ. Фізико-географічне районування.

Основні риси природи Північного Льодовитого океану. Рельєф і геологічна будова дна. Донні відклади. Гідрологія Північного Льодовикового океану. Клімат. Органічний світ. Фізико-географічне районування

Загальні аспекти фізичної географії Світового океану. Фізико-географічні зони. Проблеми вертикальної і горизонтальної континентальної зональності. Родючість океану. Мінеральні ресурси. Проблеми взаємодії зовнішніх оболонок (атмосфери, гідросфери, біосфери) в Світовому океані. Океан і людське суспільство. Охорона природного середовища і раціональне використання Світового океану.

2.5. Фізична географія України

Зміст освітнього компонентна розкривається в темах:

Географічне положення України. Особливості географічного положення України. Кордони, сусіди, крайні точки. Протяжність території території з заходу на схід та з півночі на південь. Положення географічного центру України та географічного центру Європи. Оцінка фізико-географічного положення України.

Геолого-геоморфологічна будова України. Геологічна будова. Основні геоструктурні регіони України (Український кристалічний щит, Дніпровсько-Донецька западина, Волино-Подільська плита, Донецька складчаста споруда, Кримський мегаантиклінорій, Карпатська складчаста споруда, Передкарпатський прогин, Закарпатська западина, Причорноморська западина, Воронезький кристалічний масив, Галицько-Волинська западина) та їх коротка характеристика. Одиниці геоморфологічного районування.

Рельєф України. Загальні риси рельєфу. Коротка характеристика основних орографічних об’єктів України (Волинська височина, Подільська височина, Придніпровська височина, Придніпровська низовина, Приазовська височина, Причорноморська низовина, Поліська низовина, Донецький кряж, Кримські гори, Українські Карпати, Закарпатська низовина). Зв’язок рельєфу з тектонічною будовою України.

Мінерально-сировинні ресурси України. Паливні, рудні, нерудні, коштовне каміння, мінеральні води, лікувальні грязі: видобуток та розвідані запаси, основні перспективні райони, географія основних родовищ. Зв’язок розміщення мінерально-сировинних ресурсів з тектонічною будовою та геологією України.

Клімат України. Умови формування (фактор ФГП, радіаційний фактор, атмосферна циркуляція і рельєф, вплив морів та внутрішніх водойм, вплив рослинності та великих міст). Характеристика клімату за основними кліматичними показниками (температура повітря, вітровий режим, опади і т.д.). Сезонні відмінності у формуванні клімату України. Енергетичні ресурси клімату України та їх використання. Негативні погодні явища та їх наслідки. Агрокліматичне районування території України.

Внутрішні води України. Поверхневі води України: річки (розподіл за основними басейнами, стік та його сезонний розподіл, характер живлення тощо), озера (типізація за походженням та стоком), водосховища, болота (причини утворення і поширення) та їх географія. Підземні води (основні фізико-хімічні характеристики та особливості залягання). Гідрогеологічне районування території України.

Чорне та Азовське море. Рельєф дна морів, глибина. Особливості берегової лінії. Кліматичний режим, властивості води. Органічний світ. Екологічні проблеми Чорного та Азовського морів.

Ґрунтово-рослинний покрив та тваринний світ. Фактори формування ґрунтового покриву (клімат, рельєф, грунтотворчі породи, рослинність, господарська діяльність). Типи ґрунтів України та їх основні характеристики (вміст гумусу, кислотність). Рослинний покрив. Особливості тваринного світу. Червона книга України.

Фізико-географічне районування України. Основні поняття та закономірності. Таксономічні одиниці фізико-географічного районування. Стара та нова схеми фізико-географічного районування території України. Регіональні ландшафтні структури (рівнинні, гірські). Загальна фізико-географічна характеристика зони мішаних лісів, лісостепу, степу та зони широколистяних лісів України, Українських Карпат і Кримських гір. Ландшафтні структури середземноморського клімату в межах України. Дрібні одиниці фізико-географічного районування території України та їх фізико-географічна характеристика.

Геоекологічна ситуація в Україні. Поняття геоекологічної ситуації та основні чинники її формування на території України. Сучасна геоекологічна ситуація в Україні. Основні промислові райони та їх вплив на навколишнє природне середовище. Аварія на ЧАЕС, як один з головних факторів формування сучасної геоекологічної ситуації в Україні. Шляхи покращення геоекологічної ситуації в Україні та виходу з екологічної кризи.

Охорона природи в Україні. Раціональне використання та охорона природних умов та природних ресурсів в Україні. Історія охорони природи в Україні. Закон України «Про охорону природи» та «Про природно-заповідний фонд». Категорії ПЗФ в Україні. Географія ТОПЗФ України: сучасний стан та перспективи.

2.6. Географія населення з основами демографії

Зміст освітнього компонентна розкривається в темах:

Предмет, об’єкт та завдання географії населення та демографії. Динаміка чисельності населення світу, України.

Відтворення населення. Основні показники природного руху населення. Типи відтворення. Депопуляція населення. Демографічна політика держав.

Статево-вікова структура населення. Розподіл населення за віком та статтю. Особливості статево-вікової структури країн з різним рівнем економічного розвитку. Статево-вікова структура населення України.

Соціальна структура населення. Соціальні групи населення**.** Працересурсний потенціал. Трудові ресурси та зайнятість населення.

Расовий, мовний та національний склад населення. Раси світу. Мовні сім'ї. Поняття нації та національного складу населення. Національний склад населення України. Етнографічні групи населення України.

Релігійний склад населення. Світові, національні та місцеві релігії. Історико-географічні особливості розвитку релігії. Територіальна організація релігії.

Розселення. Системи розселення. Міське та сільське населення. Урбанізація.

Міграції населення. Види та причини міграції населення. Сучасні міграційні потоки. Українська діаспора.

2.7. Економічна і соціальна географія України

Зміст освітнього компонентна розкривається в темах:

Економічна і соціальна географія України як наука. Зміст і завдання курсу. Місце економічної географії в системі географічних наук, зв'язок з іншими науками. Встановлення і розвиток економічної географії України, напрямки її наукового пошуку.

Формування господарського комплексу України та його структура. Загальна характеристика господарства. Історія формування господарського комплексу. Структура національного господарства. Структура матеріального виробництва сучасної України. Основні риси галузевої структури господарства. Загальна характеристика розвитку і розміщення промисловості. Сучасні проблеми розвитку і територіальні організації.

Природно-ресурсний потенціал (ПРП) України. Поняття про ПРП, природні ресурси, природні умови. Оцінка ПРП. Структура природних ресурсів. Земельні ресурси. Агрокліматичні. Мінеральні ресурси. Геологічне і економіко-географічне районування корисних копалин. Форми територіального зосередження корисних копалин. Водні ресурси. Забезпеченість України природними ресурсами.

Міжгалузеві національногосподарські комплекси України. Основні форми організації виробництва (концентрація, спеціалізація, кооперування, комбінування та ін.) Закономірності та чинники розміщення і розвитку виробництва. Принципи розміщення. Основні фактори розміщення виробництва (сировинний, водний, екологічний, трудових ресурсів, транспортний, фінансовий та ін.). Оцінка природно-ресурсного потенціалу території. Промисловість. Структура промисловості. Основні показники промислового виробництва. Особливості формування МНК. Галузева структура, спеціалізація і основні міжгалузеві комплекси. Територіальна структура МНК.

Паливно-енергетичний комплекс України. Структура, місце і роль в господарському комплексі. Вугільна промисловість. Райони добування і використання вугілля. Проблеми і перспективи подальшого розвитку. Нафтова і газова промисловість. Основні райони нафто- і газовидобутку. Перспективи розвитку нафтової і газової промисловості. Електроенергетика, її структура,

розвиток і розміщення основних типів електростанції. Екологічні проблеми розвитку паливно-енергетичного комплексу.

Металургійний комплекс України. Структура, місце і роль у господарстві. Чинники розвитку і розміщення. Сировинна база. Технологічні цикли виплавки деяких металів. Допоміжні галузі. Географія чорної металургії. Кольорова металургія. Основні галузі розвитку та розміщення. Проблеми і перспективи розвитку металургійного комплексу.

Машинобудівний комплекс України. Значення, місце і роль у господарстві. Структура, принципи розміщення. Розміщення окремих галузей. Територіальна організація машинобудування. Проблеми і перспективи розвитку.

Хімічний комплекс України. Значення, місце і роль комплексу. Сировинна база. Галузева структура хімічної промисловості. Техніко-економічні особливості гірничо-хімічного виробництва. Основна хімія. Хімія органічного синтезу. Нафтохімічна, гумово-азбестова промисловість. Виробництво засобів побутової хімії. Географія окремих галузей хімічної промисловості. Проблеми і перспективи розвитку.

Лісовиробничий комплекс України. Структура і значення. Лісове господарство (лісозаготівельна промисловість). Целюлозно-паперова промисловість. Лісохімічна і гідролізна. Проблеми і перспективи розвитку лісовиробничого комплексу.

Будівельний комплекс України. Структура і значення. Чинники розвитку і розміщення. Сировинна база та основна продукція галузі. Технологія виробництва окремих видів продукції (скла, цементу, цегли).Виробництво стінових матеріалів. Географія цементної промисловості. Перспективи розвитку комплексу.

Комплекс по виробництву товарів народного споживання (Соціальний комплекс) України. Галузева структура і значення. Легка промисловість, структура, принципи розміщення і географія.

Агропромисловий комплекс (АПК) України. Роль, місце і значення АПК. Структура комплексу та основні його ланки. Земельний фонд. Рослинництво. Зернові культури. Галузі, що переробляють продукти зернового господарства. Вирощування технічних культур. Галузі переробки технічних культур. Вирощування картоплі і овочів, садівництво, ягідництво і виноградарство. Переробні галузі. Тваринництво. Кормова база – географічні відмінності та вплив на спеціалізацію галузей тваринництва. Галузі переробки тваринницької продукції. Агропромислові зони. Харчова промисловість. Місце галузі в структурі промислового комплексу. Зв’язок галузі з сільським господарством. Особливості розміщення та технологія виробництва окремих галузей.

Транспортний комплекс і міжнародні зв’язки України. Роль і значення транспорту. Основні види транспорту, особливості їх розміщення. Основні показники роботи та характеристики різних видів транспорту. Види сполучення: міжміське, внутрішньо міське, приміське. Характеристика шляхів сполучення (довжина, щільність).Зовнішні економічні зв’язки.

Економічні райони України. Економічне районування, його завдання і значення. Методологічні основи економічного районування. Економічні райони:

Донецький район. Придніпровський. Північно-Східний. Столичний. Центральний. Причорноморський. Північно-Західний. Карпатський район.

Об’єкт та предмет дослідження соціальної географії України. Структура соціальної географії України. Сучасні завдання та проблеми соціальної географії України.

Історичні особливості розвитку соціальної географії. Етапи розвитку соціальної географії в Україні. Особливості розвитку соціальної географії за кордоном. Головні осередки розвитку соціальної географії в Україні.

Географія обслуговування України. Географія обслуговування як галузь суспільної географії. Класифікація послуг. Показники рівня розвитку сфери послуг. Принципи територіальної організації сфери послуг.

Науковий комплекс України. Поняття про науку як об’єкт географічних досліджень. Потенціал наукового комплексу України. Територіальна організація наукового комплексу, наукові центри.

Культурно-освітній комплекс України. Принципи територіальної організації комплексу. Загальноосвітні навчально-виховні заклади. Професійно-технічна освіта. Вища і середня спеціальна освіта. Проблеми розвитку та територіальної організації освіти України. Рівень забезпечення населення України об’єктами культурної інфраструктури. Проблеми розвитку культурного комплексу України

Соціально-побутовий комплекс України. Житлово-комунальний комплекс. Комплекс побутового обслуговування. Комплекс торгівлі і громадського харчування. Комплекс зв’язку.

Комплекс охорони здоров’я та рекреаційний комплекс України. Забезпечення населення України закладами охорони здоров’я. Трансформація системи охорони здоров’я. Територіальна організації рекреаційної сфери.

Рекреаційна географія України. Природні передумови розвитку рекреації. Туристично-рекреаційна інфраструктура України та географічні аспекти туризму в Україні.

Медична географія України. Теоретичні основи медичної географії. Вивчення людини і населення в медичній географії України. Географічні особливості здоров’я населення України. Вивчення простору в медичній географії.

Політична географія України. Географо-політичні теорії, концепції, доктрини. Політико-географічні проблеми української державної території, етнічних земель, кордонів. Політико-географічний устрій України. Електоральна

Географія культури України. Культура: зміст, поняття, функції, складові елементи. Типи та види культури України. Етнографічне і історико-географічне районування України.

Географія релігії України. Предмет географії релігії (сакральної географії). Історико-географічні особливості розвитку релігії в Україні. Сучасна релігійна ситуація в Україні. Територіальна організація релігії.

Географія соціальних негараздів України. Поняття про радикальну географію. Географія злочинності. Географія наркоманії та СНІДУ. Географія бідності.

Соціально-географічні відмінності України. Територіальні поєднання закладів соціальної сфери. Територіальна організація соціальної сфери в містах. Соціально-географічні відмінності України.

2.8. Регіональна економічна і соціальна географія

Зміст освітнього компонентна розкривається в темах:

Регіональна економічна і соціальна географія як наука: об'єкт, предмет, основні завдання, зв'язок з іншими науками. Політична карта світу та історія її формування. Типологія країн світу. Міжнародні організації та союзи.

Західна Європа. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство, транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв'язки. Характеристика країн регіону (Франція, Німеччина, Швейцарія, Австрія).

Північна Європа. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство, транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв'язки. Характеристика країн регіону (Велика Британія, Норвегія, Швеція, Данія, Фінляндія).

Південна Європа. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство, транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв'язки. Характеристика країн регіону (Італія, Іспанія, Греція, Португалія).

Східна Європа. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство, транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв'язки. Характеристика країн регіону (Польща, Білорусь, Угорщина, Чехія, Словаччина, Молдова, Румунія, Росія).

Центральна Азія. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство, транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв'язки. Характеристика країн регіону (Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан).

Східна Азія. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство, транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв'язки. Характеристика країн регіону (Китай, Монголія, Японія, Південна Корея, КНДР).

Західна Азія. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство, транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв'язки. Характеристика країн регіону (Саудівська Аравія, Азербайджан, Грузія, Вірменія, Туреччина, Ірак).

Південна Азія. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство, транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв'язки. Характеристика країн регіону (Пакистан, Бангладеш, Непал, Індія).

Південно-Східна Азія. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство,

транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв’язки. Характеристика країн регіону (Лаос, Камбоджа, Філіппіни, Малайзія, Бруней, Індонезія).

Північна Америка. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство, транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв’язки. Характеристика країн регіону (Канада, США).

Центральна Америка. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство, транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв’язки. Характеристика країн регіону (Мексика, Панама).

Південна Америка. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство, транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв’язки. Характеристика країн регіону (Чилі, Перу, Бразилія, Венесуела, Еквадор).

Північна Африка. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство, транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв’язки. Характеристика країн регіону (Алжир, Західна Сахара, Туніс, Судан, Єгипет, Лівія).

Західна Африка. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство, транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв’язки. Характеристика країн регіону (Сенегал, Нігерія, Гвінея, Ліберія).

Центральна Африка. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство, транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв’язки. Характеристика країн регіону (Ангола, Камерун, ЦАР, Чад, ДР Конго).

Східна Африка. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство, транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв’язки. Характеристика країн регіону (Кенія, Сомалі, Уганда, Танзанія, Ефіопія).

Південна Африка. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство, транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв’язки. Характеристика країн регіону (Лесото, ПАР, Намібія, Мадагаскар).

Австралія та Океанія. Економіко-географічне положення. Природні умови і ресурси. Особливості господарства: промисловість, сільське господарство, транспортна мережа, зовнішньоекономічні зв’язки. Характеристика країн регіону (Австралія, Нова Зеландія).

3. Для пільгових категорій осіб, яким надано право складати вступні випробування (особи, що потребують особливих умов складання випробувань) в Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» за рішенням Приймальної комісії створюються особливі умови для проходження вступних випробувань.

4.СТРУКТУРА ТЕСТОВОГО ЗАВДАННЯ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Критерії оцінювання знань, умінь і навичок вступника за результатами відповіді на питання та виконання завдань екзаменаційного білета визначаються у загальному вигляді Університетом та конкретизовано кафедрою географії і туризму.

Відповідь на вступному екзамені оцінюється за 200-ною шкалою.

Вступник має право брати участь у конкурсі якщо набирає від 100 до 200 балів і втрачає його, якщо набирає менше ніж 100 балів.

База тестів вступного фахового випробування спеціальності: 014.07 Середня освіта (Географія) для здобуття ступеня вищої освіти «магістр» складає структуру з таких освітніх компонентів:

	Назва освітнього компонентна	Кількість питань
1	Методика навчання географії	4
2	Загальне землезнавство	5
3	Картографія з основами топографії	4
4	Географія материків і океанів	5
5	Фізична географія України	5
6	Географія населення з основами демографії	4
7	Економічна і соціальна географія України	4
8	Регіональна економічна і соціальна географія	5
Всього:		36

5. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байцар А. Л. Фізична географія України : Навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 358 с.
2. Барановський М. О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки. Навчальний посібник. Ніжин: Видавець. Лисенко М. М., 2018. 376 с.
3. Безуглий В. В., Козинець С.В. Регіональна економічна та соціальна географія світу. Посібник. К.: Видавничий центр «Академія», 2003. 688 с.
4. Блій Г. Географія : світи, регіони, концепти. Київ : Либідь, 2004. 740 с.
5. Воловик В. М. Загальне землезнавство (модуль «Геоморфологія»). Практикум: навчальний посібник. Вінниця, 2020. 145 с.
6. Гавриленко О.П., Шищенко П.Г. Геоекологічні проблеми України:
7. Географія : Підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл.: Рівень стандарту, академічний рівень/ В.Ю. Пестушко, Г,Ш. Уварова. К. : Генеза, 2010. 304 с.
8. Географія материків і океанів: курс лекцій / уклад. О. Д. Лаврик. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. 154 с.
9. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. За ред. Я.Б. Олійника, І.Г. Смирнова. К.: Знання 2011. 640 с.
10. Гілецький Й.Р. Географічні задачі та їх розв’язування. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 136 с.
11. Голіков А.П., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Вступ до економічної і соціальної географії. К.: Либідь, 1996. 320 с
12. Даценко М.М., Гончаренко О.С. Топографічне картографування. Навчальний посібник. 2019.
13. Довгань Г. Д. Географія (рівень стандарту) : підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / Г. Д. Довгань, О. Г. Стадник. Харків : Вид-во «Ранок», 2018. 240 с.
14. Довгань Г.Д. Інтерактивні технології на уроках географії. Х.: Основа, 2005. 128 с.
15. Економічна і соціальна географія України : навчальний посібник /. Л.М. Нємець, П.А. Вірченко, Ю.Ю. Сільченко. Харків: ФОП Грицак С.Ю., 2014. 324 с .
16. Жупанський Я.І. Історія географії в Україні: навчальний посібник. Львів: Світ, 1997. 264 с.
17. Загальна гідрологія. Підручник / Левківський С. С., Хільчевський В. К., Ободовський О. Г. та ін. К. : Фітосоціоцентр, 2000. 264 с.
18. Загальне землезнавство. Книга 1 : навчальний посібник / авт.-уклад. О. Д. Лаврик. Умань : ПП Жовтий О. О., 2014. 112 с.
19. Комлєв О.О. Рельєф Європи: навчальний посібник. Київ, 2022. 228 с.
20. Кононенко О. Ю. Економічна географія: навчально-методичний посібник. Київ: Видавець Кравченко Я.О., 2022. 131 с.
21. Концепція географічної освіти в основній школі /Інститут педагогіки НАПН України / За заг. ред.: О.М. Топузов, О.Ф. Надтока, Л.П. Вішнікіна, А.С. Доброскок та ін. К.: Педагогічна думка, 2014. 30 с.

22. Корнус О. Г. Історична географія: навчальний посібник. Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2013. 156 с.
23. Коротун І. М., Коротун Л. К. Географія Рівненської області. Рівне: РІПКПК, 1996. 274 с.
24. Лаврук М. М. Методика навчання географії: практична і самостійна робота студентів : навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 136 с.
25. Любіцева О.О., Кочеткова І.В. Географія населення та розселення. Практикум. К.: ВПЦ «Київський університет», 2020. 108 с.
26. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України: Підручник. К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. 479 с.
27. Мартинюк В.О. Учнівські науково-дослідницькі роботи з географії: методологія та методика. Навчально-методичний посібник. В.О. Мартинюк, А.С. Романів, О.Я. Романів, В.П. Селецький, О.В. Яроменко. Рівне, 2014. 228 с.
28. Масляк П.О., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Словник-довідник учня з економічної і соціальної географії світу. Київ: Лібра, 1998.
29. Масляк П.П., Шищенко П.Г. Географія України 8-9. К.: Зодіак- ЕКО, 1997, 2000.
30. Матвієнко В.М., Стафійчук В.І. «Географія країн Азії, Океанії, Австралії»: навчально-методичний комплекс. К.: Видавництво «Альфа-ПІК», 2021. 61 с.
31. Матусевич К.М., Матусевич М.К. Основи топографії. Посібник для вчителів. Рівне: ППФ «Волинські обереги», 2001. 164 с.
32. Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. Суспільно-географічне районування України. Навчальний посібник для студентів географічних факультетів. К.: ВЦ «Київський університет», 2000. 228 с.
33. Методологічні основи географічних наукових досліджень учнів Малої академії наук України : навч.-метод. посібник. / А. Романів, О. Романів, О. Яроменко; відп. за вип. О. Лісовий, С. Лихота. К. 2016. 72 с.
34. Міллер Г.П., Петлін В.М, Мельник А.В. Ландшафтознавство: теорія і практика. Львів. В-во центр ЛНУ ім. І. Франка, 2002.
35. Міхелі С.В. Основи ландшафтознавства. Київ-Кам’янець-Подільський «Абетка-НОВА», 2002.
36. Мольчак Я.О., Ільїн Л.В., Загальне землезнавство. Луцьк: ВДУ. 1997. 232 с.
37. Назаренко Т. Г. Методика навчання географії України в загальноосвітніх навчальних закладах (особливості навчання). Х.: ВГ «Основа», 2016. 112 с.:
38. Обод М.Л. Економічна і соціальна географія України. 9 клас: посібник для вчителя. Харків: Веста: Ранок, 2004. 352 с.
39. Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Вступ до соціальної географії. К.: Т-во Знання, КОО, 2000. 204 с.
40. Олішевська Ю.А. Шкільне географічне краєзнавство. Навчальний посібник. К.: «ФО-П Кравченко». 175 с.
41. Основи загальної геології: навчальний посібник-практикум/ С.Ю. Бортник, О.В. Ковтонюк, Н.М. Погорільчук. Київ, 2022. 164 с.
42. Павловська Т.С., Яроменко О.В., Ільїна О.В. Організація рекреаційних послуг. Навчальний посібник. Луцьк: «Терен». 2017. 196 с.

43. Петрина Н.В. Географія України. Частина 1. Фізична географія України. Навчально-методичний посібник. К. 2021. 93 с.
44. Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії. К.: Вища школа, 1996. 232 с.
45. Пометун О.В., Пироженко Л.М. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. К.: А.С.К. 2004. 192 с.
46. Прибиткова І.М. Основи демографії. К.: АптЕк, 1997. 254 с.
47. Проблеми теоретичних досліджень, геогуманістики, географічної освіти. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 562 с.
48. Проблеми українознавства, реґіоналістики і краєзнавства. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 706 с.
49. Ратушняк Г.С. Картографія з основами топографії. К.: 2003. 285 с.
50. Регіональна економічна і соціальна географія світу. (розвинені країни) : навч. посібник / С. Кузик, Л. Котик, І. Ванда. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 148 с.
51. Ситник Й.М., Сивий М.Я. Геологія. Підручник. К.: 2003. Вид-во «Вища школа». 480 с.
52. Соціальна географія: основи теорії : навч. посіб. / Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко, І. В. Гукалова, Ю. М. Хвесик. К. : ВПЦ "Київський університет", 2020. 495 с.
53. Стадник О.Б. Урок, як основна форма організації навчання географії. Географія, 2015. №1. 240 с.
54. Стафійчук В.І. Рекреалогія. Навч. посібник. К. : Альтерпрес, 2006. 264 с.
55. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії. Одеса: Астропринт, 2001. 560 с.
56. Фізична географія України. 8 клас: Посібник для вчителя / Г.Д. Довгань, М.Я. Пшенична, В.О. Соловйов. Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2002. 272 с.
57. Хільчевський В.К., Ободовський О.Г., Гребінь В.В. та ін. Загальна гідрологія: підручник. К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. 399 с.
58. Чернов Б.О. Загальна характеристика розвитку уявлень про методи навчання географії в західних зарубіжних країнах. Географія і сучасність. Серія 4, Вип. 22. К., 2009. С. 209–214.
59. Шаблій О. Суспільна географія. Проблеми теорії, історії та методики дослідження. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 814 с.
60. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. Підручник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 444 с.
61. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. 744 с.
62. Шарко В. Д. Сучасний урок: технологічний аспект. Посібник для вчителів і студентів. К.: СПД Богданова А.М., 2007. 220 с.
63. Шевчук Л.Т. Соціальна географія: Навч. посіб. К.: Знання, 2007. 349 с.
64. Юрківський В.М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни: Підручник. К.: Либідь, 2001. 148 с.
65. Яроменко О. В. Географія світового господарства. Навчальний посібник Рівне, 2010. 131 с.